

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۱۲/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

زینب دارابی^۱، سهیلا دیناروند^۲، مصطفی گراوند^۳، فرشته مرادی^۴

۱- کارشناسی آموزش ابتدایی و آموزگار اداره آموزش و پرورش بومهن

۲- کارشناسی دبیری زبان و ادبیات فارسی و آموزگار اداره آموزش و پرورش پردیس

۳- کارشناسی ارشد مدیریت صنعتی گرایش تولید و عملیات و دبیر هنرستان‌های تهران

۴- کارشناسی روانشناسی و اداره آموزش و پرورش پردیس

چکیده

در عصر حاضر، شبکه‌های اجتماعی به بخش جدایی‌ناپذیر زندگی بشر تبدیل شده‌اند. دانش‌آموزان نیز به عنوان یکی از گروه‌های فعال در شبکه‌های اجتماعی، از این شبکه‌ها استفاده می‌کنند. استفاده از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند هم مزایا و هم معایبی برای دانش‌آموزان داشته باشد. یکی از مسائلی که در رابطه با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مطرح می‌شود، تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است. برخی معتقدند که استفاده از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند باعث افت تحصیلی دانش‌آموزان شود، در حالی که برخی دیگر معتقدند که استفاده صحیح از این شبکه‌ها می‌تواند به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کمک کند. با توجه به تناقض نظرات در مورد تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، بررسی و مطالعه این موضوع از اهمیت و ضرورت بالایی برخوردار است. این مقاله به دنبال پاسخ به این سؤالات است که رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان چیست؟ شبکه‌های اجتماعی به عنوان ابزارهای نوین ارتباطی، در زندگی دانش‌آموزان نقش پررنگی دارند. استفاده از این شبکه‌ها می‌تواند هم مزایا و هم معایبی برای دانش‌آموزان داشته باشد. این مقاله به بررسی رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌پردازد. در این مقاله، عوامل موثر بر این رابطه و راهکارهای استفاده صحیح از شبکه‌های اجتماعی برای ارتقای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نیز بررسی می‌شود.

کلمات کلیدی: عوامل، رابطه، شبکه‌های اجتماعی، پیشرفت تحصیلی، دانش‌آموزان.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

در دنیای امروز با پیشرفت فناوری و گسترش شبکه‌های اجتماعی، تأثیر این شبکه‌ها بر زندگی افراد به ویژه دانش‌آموزان از اهمیت بسزایی برخوردار است. این پدیده، یک چالش جدید را برای سیستم‌های آموزشی به وجود آورده است. از این رو، تحقیقاتی که به بررسی رابطه میان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پرداخته باشند، اهمیت فراوانی دارند. با توجه به فراگیری استفاده از شبکه‌های اجتماعی در جامعه و مخصوصاً در جوانان، مسئله مطالعه و تحلیل اثرات این شبکه‌ها بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به یک اولویت بالقوه تبدیل شده است. نحوه تأثیرگذاری این شبکه‌ها در فرآیند یادگیری و عملکرد تحصیلی، مسئله‌ای است که نیازمند بررسی و شناخت دقیق‌تر است. تعیین رابطه بین فعالیت‌های دانش‌آموزان در شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی آنان، اهمیت بسیاری دارد. این تحقیق می‌تواند به مسئولان آموزشی، معلمان و والدین کمک کند تا راهبردها و سیاست‌های مناسبی را برای مدیریت و بهره‌وری از این ابزارها در فرآیند آموزش و پرورش اتخاذ کنند.

در این محیط گسترده و پویا، نقش و تأثیر این فضا بر عملکرد تحصیلی و یادگیری دانش‌آموزان به یکی از مسائل مهم و پرچالش تبدیل شده است. بررسی و تحلیل عمیق این تأثیرات می‌تواند ما را به درک بهتری از تحولات فرآیند یادگیری برساند و به ما کمک کند تا راهکارها و سیاست‌های مناسبتری را برای ارتقاء کیفیت و کارآمدی آموزش و پرورش در دنیای دیجیتال ارائه دهیم. از این رو، مقاله حاضر به بررسی اثرات گسترده شبکه‌های اجتماعی بر تحصیلات و یادگیری دانش‌آموزان می‌پردازد و در جستجوی راهکارها و استراتژی‌هایی جهت بهینه‌سازی تجربه آموزشی در این سیاق قرار دارد. همچنین، با توجه به پویایی و پیچیدگی محیط شبکه‌های اجتماعی، آگاهی از چگونگی تعاملات، محتواها، و الگوهای یادگیری در این فضاها اهمیت بسیاری پیدا کرده است. این مقاله تلاش می‌کند با توسعه دیدگاهی گسترده و تحلیل جامع، تأثیرات گوناگون این فضا را درک کند و به ویژه به نقش آن در شکل‌دهی بهترین شیوه‌های یادگیری و عملکرد تحصیلی فراگیران بپردازد. در گذشته انسان‌ها در کنار یکدیگر در یک دنیای واقعی زندگی می‌کردند و ارتباطی که بین آنها بود به صورت ملموس بود اما امروزه تغییراتی در دنیای معاصر به وجود آمده است که شالوده تغییرهای آینده‌ی جهان را به وجود می‌آورند. امروزه به عنوان عصر ارتباطات شناخته شده است. عصری که فناوری و اینترنت و شبکه‌های اجتماعی در آن حرف اول را می‌زند. اینترنت و شبکه‌های اجتماعی در همه عرصه‌های زندگی سایه انداخته است و به هیچ عنوان نمی‌توان مانع آن شد و محدودیتی در آن به وجود آورد. دنیای جدید به عرصه رقابت دنیای واقعی و مجازی تبدیل شده است (اسماعیلی، ۱۳۹۴).

این مقاله به بررسی چگونگی تأثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌پردازد. با تحلیل روابط میان عملکرد تحصیلی و فعالیت‌های شبکه‌های اجتماعی، ترویج یا توصیه‌هایی برای بهبود استفاده از این ابزارها در ساختار آموزشی ارائه می‌شود. این تحقیق در جهت ارتقاء کیفیت آموزش و ارتقاء عملکرد دانش‌آموزان می‌تواند به توسعه بهترین راهکارها کمک کند.

بیان مساله

شبکه‌های اجتماعی و فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی که در همه عرصه‌های زندگی ما سایه انداخته است، نمی‌تواند بیت اسیدی در حوزه دانش باشد بنابراین فناوری و دانش در کنار یکدیگر در یک مسیر حرکت می‌کند و نمی‌توان هر کدام را به تنهایی و بدون تاثیر دیگری تصور کرد. شبکه‌های اجتماعی با منابع و امکاناتی که در دسترس کاربران خود قرار می‌دهد امکان دسترسی به دانش را برای مخاطبان خود راحت‌تر کرده و مشکلاتی مانند زمان، مکان و تعامل حضوری را تا حدودی برطرف می‌کند. در اثر حاضر سه ویژگی عمده وجود دارد که به عنوان منشا چالش‌های برای انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان تبدیل شده است که عبارتند از:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

الف) فکری و فلسفی

ب) اقتصادی و توسعه

پ) فناوری و اینترنت و شبکه‌های اجتماعی

از بین سه ویژگی ذکر شده ویژگی سوم یابد فناوری تاثیر بسیار زیادی بر دانش آموزان دارد. دانش آموزان در دوران تحصیل خود با مسائل مختلفی روبرو می شوند که زندگی تحصیلی آنان بی تاثیر از این مسائل و مشکلات نیست. این مشکلات می توانند شامل مشکلات اقتصادی، فردی، مشکلات ناشی از عوامل محیطی و باورهای فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان و همچنین این وجود شبکه‌های اجتماعی در دهه های اخیر از جمله مهمترین عواملی است که می تواند پیشرفت تحصیلی و انگیزه تحصیلی دانش آموزان را تحت تاثیر قرار بدهد و آنها را به سمت پیشرفت و ترقی سوق دهد و یا نتیجه معکوس ای بر انگیزه و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان داشته باشد. انگیزش از جمله مهم ترین مفاهیم است که در زمینه آموزش رایج است وقتی در سیستم آموزشی مشکلاتی همچون افت تحصیلی رخ می دهد از انگیزه یادگیرنده به عنوان یکی از علل اصلی افت تحصیلی دانش آموزان یاد میشود. در نظریه های آموزشی نیز انگیزه یک مفهوم اساسی به شمار می رود روانشناسان و معلمان نیز انگیزش را یکی از مفاهیم کلیدی میدانند که برای توضیح سطوح مختلف عملکرد به کار میرود. در عصر حاضر دانش آموزان میل کمتری به درس دارند مخصوصاً در مکان هایی که به دستگاه ها و ابزارهای جدید متناسب با سن آنان مجهز باشد برایشان دشوار است که بتوانند افکارشان را کنترل کنند و به محتوای کتاب های درسی توجه نمایند. بنابراین برای مدیریت افکار دانش آموزان لازم است از ابزاری استفاده نمود تا سریعتر به اهداف رسید. در بسیاری از موارد استفاده افراطی از شبکه‌های اجتماعی، به ویژه در بین نوجوانان و جوانان منجر شده است که افراد به ارتباط در شبکه‌های اجتماعی بیش از ارتباط در فضای واقعی علاقه مند شوند که این امر نیز سلامت روحی و روانی و جسمی کاربران تاثیرات منفی و مخربی دارد (رشیدی و همکاران، ۱۳۹۰).

انگیزه تحصیلی

انگیزه پیشرفت به عنوان یکی از انگیزه های مهم اجتماعی و یکی از ویژگی‌های شخصیتی هر فرد است که بین افراد متفاوت است و بر اساس آن می توان رفتارهای خاصی را پیش بینی نمود. انگیزه پیشرفت گرایشی از برای ارزیابی همه جانبه عملکرد خود با توجه به عالی ترین معیارها، تلاشی برای موفقیت در عملکرد و برخورداری از لذتی با موفقیت در عملکرد همراه است (گیج و برلاینر ۱۹۹۲، به نقل از سیف^۱ ۱۳۸۴؛ ص ۱۱۱) انگیزه پیشرفت را به صورت یک میل یا علاقه کلی به موفقیت خاص تعریف کردند. عوامل موثر بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی بسیار وسیع است و شناسایی این عوامل در رفع مشکلات و نارسایی های موجود در نظام آموزشی مهم است. یکی از عواملی که منجر به پیشرفت تحصیلی و افزایش بازده آموزشی مهم میشود، انگیزه درونی در افراد برای یادگیری است. لذا توجه به تفاوت های فردی و شناسایی سبک های یادگیری آنان و ارائه برنامه های آموزشی متناسب با خصوصیات یادگیرنده، موجب می شود که بهتر بیاموزند و احساس رضایت از یادگیری داشته باشند.

به تناسب تفاوت های فردی خود از سبک های یادگیری به چه می گویند. معلمان باید در فرایند آموزش، اسکای یادگیری دانش آموزان را در نظر بگیرد (مارسلو کامپو، ۲۰۱۴؛ ۸۷). بدون شک این اینترنت اهمیت غیر قابل انکاری دارد. چنانچه در دوران حاضر، نقش محوری شبکه‌های اجتماعی اساسی است که بدون آن امکان ریزی توسعه و بهره وری در زمینه های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و امید در جهان آینده امکان پذیر خواهد بود. اینترنت به عنوان رسانه های جمعی و تکنولوژی

^۱ برلاینر، گیج، به نقل از سیف. (۱۳۸۴). رابطه اینترنت و انگیزه تحصیلی دانش آموزان، فصل نامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، شماره ۲، دوره هفتم: ۱۱۱

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

چندرسانه‌ای، اکثر نیازهای بنیادین بشر را تامین میکند کند و همین مسئله موجب کشش افراد برای تامین نیازهایشان به دنیا می‌گردد. تاحدی که این وابستگی تبدیل به اعتیاد آنها به این محیط می‌شود. و نباید از پیامدهای ناگوار آن به ویژه در زندگی اجتماعی و فرهنگی غافل مار امروزه بیش از این نیاز جامعه را به خود در کشور ما جوانان تشکیل می‌دهند که از مشتریان پروپاقرص اینترنت نیز به حساب می‌آید و از آنجا که آموزش و پرورش کلید توسعه همه جانبه جوامع بشری است و یکی از اساسی ترین وظایف و ماموریت خود را تربیت انسانی کیفی، توسعه یافته و مولد می‌داند، انجام این تحقیق مشخص میشود. اعتیاد اینترنتی به گستره وسیعی از مشکلات رفتاری و کنترل انگیزه ای استفاده از اینترنت اشاره دارد. انگیزه تحصیلی شامل هدفی با ارزش بالا برای دانش آموزان می‌باشد به اندازه‌ای درونی شده است که درون آنها شوق و هیجان و کششی ایجاد میکند، تا با انجام رفتارهای خاص خواص به اهداف نزدیک شود رشد اجتماعی یکی از جنبه های رشد انسان است که بر اثر تعامل ها و تجربیات فرد با عوامل موثر محیط‌های اجتماعی بر مبنای دو فرایند اجتماعی کردن به اجتماعی شدن به وجود می‌آید (رشید و همکاران، ۱۳۹۱).

انگیزه تحصیلی نقش مهمی در یادگیری کلاسی بازی می‌کند دانش آموزان باید شور و شعور کافی جهت حضور در کلاسهای درس داشته باشد پیشرفت تحصیلی و میزان موفقیت دانش آموزان در درس های مختلف تحت تاثیر عوامل مختلفی از قبیل:

- توانایی اندیشیدن
- هوش و معلومات گذشته
- کمیت و کیفیت تدریس
- محیط روانی
- گروه همکلاسی
- محیط خانه
- نامه های جمعی به ویژه تلویزیون
- وضعیت شغلی و تحصیلی والدین
- امکانات محیط آموزشی
- علاقه فرد جهت حضور در کلاس
- انگیزه از یادگیری حضور در کلاس
- اهداف فردی دانش آموزان

شبکه‌های اجتماعی

شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به عنوان یک راه جهت رسیدن به اهداف آموزشی و یادگیری باشد و در این صورت است که دانش آموزان با انگیزه و شور و شوق زیادی در کلاس های درس حضور می‌یابد. امروزه فناوری های نوین اطلاعاتی و ارتباطی در قالب شبکه های اجتماعی دگرگونی های عمیقی را در ابعاد مادی و غیرمادی زندگی بشر ایجاد کرده بخش عظیمی از انسان ها، به ویژه دانش آموزان را در معرض پیامدهای خود قرار داده است. شبکه های اجتماعی، سایت های اجتماعی مجازی بشمار می‌رود که در آنها افرادی که از نظر زمانی و مکانی از یکدیگر جدا هستند به راحتی می‌توانند علائم داشتن را با یکدیگر سهیم شود و با سایر افراد تبادل اطلاعات بپردازند (وانگ و همکاران، ۲۰۱۵). به عبارت دیگر شباهت های اجتماعی امروز بیشتر به جامعه مجازی متمرکز است منظور مجموعه پایگاه های اینترنتی مبتنی بر وب (از جمله اینستاگرام، فیسبوک، گوگل پلاس، یوتیوب پایگاه اشتراک ویدیو، توییتر، واتساپ، تلگرام، وایبر و... اسکی امکان را فراهم می‌کند تا کاربران بتوانند علاقه‌مندی‌ها،

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

افکار و فعالیت های خود را با دیگران بدون برقراری ارتباط بوده رو به اشتراک بگذارم با یکدیگر تعامل کنند(کریمیان و همکاران، ۱۳۹۷).

این شبکه های نوظهور اجتماعی با تولید فضای دیجیتال در کنار فرصت هایی که برای بشر ایجاد کرده اند مضرات و محدودیت هایی نیز برای زندگی خانوادگی و اجتماعی افراد در پی داشتند به عنوان مسافر نگرانی ها وجود دارد که بیشتر وقتی که فرد به فعالیت شبکه های اجتماعی اختصاص می دهد، قیمت صرف نظر کردن از تعاملات گرم و صمیمی با اعضای خانواده، زندگی اجتماعی، تفریحی، سرگرمی و دیگر فعالیت های اجتماعی تمام شود(لیونگستون و هلسپر به نقل از مش و تلمود^۱، ترجمه سعدی پور و آدرنوش، ۱۳۹۳).

دانش آموزان در دوران تحصیل خود با مسائل زیادی روبرو هستند. این مشکلات و مسائل می تواند روی انگیزه پیشرفت تحصیلی آنها تاثیر بگذارند شناخت این مسائل تاثیر بگذارد. شناخت این وسایل تاثیر گذار به اقدام در جهت کاهش تاثیرات منفی آنها می تواند در جهت پیشرفت تحصیلی دانش آموزان موثر باشد. مشکلات اقتصادی و ویژگی های فردی مشکلات ناشی از عوامل محیطی و باورهای فرهنگی همچنین وجود تکنولوژی های مجازی و مدرن عصر اخیر از جمله عواملی است که می تواند بر پیشرفت تحصیلی و انگیزه ادامه تحصیل و کسب موفقیت دانش آموزان تاثیر بگذارد اینترنت و شبکه های اجتماعی منابع شگفت انگیز آگاهی و دانش هستند با تغییرات اساسی که در اثر رشد و گسترش فناوری نوین ارتباطی در عرصه های مختلف زندگی انسان ها رخ داده است تعلیم و تربیت از این قاعده مستثنی نیست. شبکه های اجتماعی با منابع امکانات شگفت انگیزی که در زمینه علم و تکنولوژی در اختیار کاربران اختراع می دهد قابلیت های زیادی را در زمینه آموزش و پرورش و تربیت در اختیار کاربران خود قرار می دهد. اصطلاحاتی چون کلاس بدون دیوار، مدارس هوشمند، دانشگاه مجازی و... از جمله معمول ترین اصطلاحاتی بودند که در در چند سال اخیر بیشتر از گذشته شاهد آن بودیم زیرا با گسترش ویروس همه گیر کرونا نیاز به استفاده از این نمونه کلاس ها و آموزش ها بیشتر شده بود.

عوامل موثر بر انگیزه تحصیلی در کلاس های حضوری

پس از پایان ویروس همه گیر کرونا آموزش ها به شیوه سنتی خود بازگشتند. اما دانش آموزان با اطلاعات بیشتری در کلاس حاضر می شدند آنان با آشنایی شبکه های اجتماعی و محیط آن آموزش و پرورش را هم نیز در دل چگونه از فضاها میدیدند. در گذشته عواملی در زمینه افزایش انگیزه تحصیلی دانش آموزان در کلاس های درس سنتی و حضوری تاثیر گذار بوده است که عبارت اند از:

عوامل موثر انگیزه تحصیلی دانش آموزان در کلاس های حضوری به دو دسته تقسیم می شود(سیف، ۱۳۹۴):

الف) عوامل بیرونی یا محیطی، شامل موارد زیر هستند:

- موقعیت یادگیری
- جو اجتماعی محیط های آموزشی
- جو عاطفی کلاس
- تاثیر گروه همسالان
- جو خانواده
- شبکه های اجتماعی

^۱ مش، اس گوستاو؛ تلمود، ایلان. (۲۰۰۷). نوجوان دیجیتالی، دنیای اجتماعی نوجوانان در عصر اطلاعات. ترجمه اسماعیل سعدیپور و مینا آدرنوش، تهران: رشد

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- (ب) عوامل درونی یا شخصی که شامل موارد زیر هستند:
- هوش
- علاقه
- انتظارات
- نیاز به پیشرفت
- اسناد های مربوط به موفقیت و شکست
- تیپ های شخصیتی
- سبک های تفکر

۱- شرایط فرهنگی و خانوادگی: در فرهنگ خانواده هایی که به معلم و دانش آموز احترام میگذارند انگیزه تحصیلی در آنها بیشتر است. همچنین خانواده هایی که با کتاب، روزنامه و مطالعه سروکار داشته باشند فرزندان آنها با انگیزه بیشتری به سراغ مطالعه خواهد رفت و در کلاس درس حضور می یابند.

۲- وضعیت عاطفی و شرایط روانی اجتماعی خانواده: فرزندان باید در خانواده از لحاظ روانی امنیت لازم را داشته باشند. به خانواده هایی که پدر و مادر حامی و پشتیبان فرزندان خود هستند و فرزندان آنها تمایل بیشتری برای حضور در مدرسه و رسیدن به موفقیت در تحصیل را دارند.

۳- همسالان و گروهها: ارتباط با دوستان خوش اخلاق، پرنشاط و علاقمند مطالب علمی باعث بروز رفتارهای علمی و خوب می شود نوع انتخاب دوستی ها و گروه ها اجتماعی که دانش آموزان در آن عضو میشوند مهم است زیرا در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر گذار هستند.

۴- آموزش ها و فعالیت های خارج از مدرسه: والدین باید به این موضوع توجه داشته باشند که همه بچه ها در یک سطح از یادگیری نیستند. بسیاری از آنها در مدارس مطالب را یاد نمی گیرند و باید برای آنها سی دی های آموزشی و کلاس های تقویتی ترتیب داد حضور در کلاس های جبرانی بسیار مفید خواهد بود.

۵- انجام تکالیف درسی به صورت منظم در منزل: به طور منظم تکالیف خود را در منزل انجام دادن موجب پایداری آموخته ها میشود این کار باعث می شود بین دانش آموزان و مطالب درسی ارتباط شناختی ایجاد شود. انجام تکالیف در خانه موجب به یادگیری فعال میشود و به دانش آموزان برای یادگیری های بعدی آماده می کند.

۶- معلم و روش تدریس و تربیت: ارتباط روش های تدریس معلم با عملکرد بالای تحصیلی دانش آموزان بسیار بالاست. معلمانی که تجربه بیشتری داشته باشند گرایش بیشتری به پرورش مهارت های آموزشی و کلاس کاری خود دارند. معلمانی که برای آماده کردن از درس و همچنین نمره گذاری برای دانش آموزان وقت می گذارند یادگیری دانش آموزان را بهبود می بخشند. معلمانی که از نظر دانش آموزان سخت گیر تر و متوقع تر هستند و نظم کلاس را حفظ می کنند، آنهایی که بین مطالب اصلی و فرعی فرد می گذارند و زمانبندی درست دارند این ویژگی های معلمان با پیشرفت دانش آموزان و همبستگی بالایی دارد بنابر این عوامل مختلفی در انگیزه ادامه تحصیل دانش آموزان موثر است و نبود هر کدام از مولفه های افتاده انگیزه و علاقه به تحصیل دانش آموزان می شود.

۷- شبکه های اجتماعی: از شبکه های اجتماعی می توان به عنوان یک منبع یادگیری استفاده کرده یافته های آن را دانش آموزان می توانند در کلاس درس حضوری ارائه بدهند. دانش آموزان از طریق شبکه های اجتماعی از جدیدترین پیشرفت های علمی آگاهی می یابند و تمام تلاش خود را می کنند تا خود را با این پیشرفتها همگام کنند به همین خاطر تلاش و نیروی خود را بیشتر میکند تا از اطلاعات به دست آمده از شبکه های رایانه ای به توسعه علم و دانش خود بپردازند. آنان با استفاده از شبکه های اجتماعی با دیگر به تعلیم و تربیت نگاه می کنند و با شوق و انگیزه بیشتری جهت رسیدن به اطلاعات ت دارند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۷- عوامل اجتماعی: مشکلات فرهنگی اجتماعی و اقتصادی نحوه عملکرد وسایل ارتباط جمعی شیوه های گذراندن اوقات فراغت می تواند با انگیزه تحصیلی دانش آموزان ارتباط داشته باشند. به نظر می رسد که عدم موفقیت در تحصیل با تحصیلات والدین رابطه معکوس دارد و رابطه مستقیم با مشکلات اقتصادی و معضل مسکن دارد. تحقیق از دانش آموزان تهرانی نشان داد که تلاش درصد آنان جای مناسبی که با حواس جمع و تمرکز درس خواندن نداشتند. این افراد در اتاق نشیمن و پشت بام، زیرزمین خانه خیابانها و پاکت درست می کند بنابراین هر چه مشکلات اقتصادی و مشکلات مربوط به مسکن بیشتر باشد احتمال عدم پیشرفت در تحصیل و عدم علاقه و انگیزه ادامه تحصیل بیشتر خواهد بود. با وجود این مطالب عدم پیشرفت هم در طبقات مربع دیده می شود و هم در طبقات محروم جامعه که به احتمال زیاد دو پدیده متفاوت است باستان شناسی متفاوت (شهرام، ۱۳۹۳).

ارزش های اجتماعی می توانند با عملکرد تحصیلی و انگیزه ادامه تحصیل ارتباط داشته باشند. در فرهنگ اسلامی علم و ادب و فرهنگ، ارزش فوق العاده داشته است و سواد داشت نیز به عنوان یک فضیلت انکار پذیر یاد شده است. جامعه علما به دانش آموختگان در مورد تکریم قرار بگیرند و رهبری و هدایت جامعه به عهده آنان گذارده شود، خود مشابه بزرگ برای کسب تحصیل و علم و خواهد شد و در غیر این صورت چنانچه تعلیم و تربیت و علم اندازه جایگاه واقعی و رفیع خود را در جامعه پیدا نکند و در عمل به علم و دانش آموختگان و های که لازمه آن از داده نشود افت تحصیلی به عنوان یک معضل روانی- اجتماعی و پیامدهای ناشی از آن رو به افزایش خواهد نهاد. به تبع آن، شیوع انواع انحراف های اجتماعی و سرگرمی های ناسالم، افزایش بزهکاری، اعتیاد و انواع رفتارهای ضد اجتماعی بدون تعدیل و افت تحصیلی و کاهش علاقه به تحصیل و انگیزه فرار از مدرسه در نوجوانان همراه خواهد بود.

۸- عوامل اقتصادی: و محرومیت اقتصادی به طور بارزی یکی از عواملی است که تاثیر زیادی بر انگیزه تحصیل و پیشرفت تحصیلی می گذارد. ولی در این زمینه با این فقر مطلق و نسبی تفاوت قائل شد. بدین معنی که فقر مطلق با خود سختی معیشت، کم غذایی، مسکن نامناسب را به همراه دارد که همه این شرایط موجب فقدان و کمبود امکانات تحصیلی و نیامدن افراد به مدرسه یا ترک تحصیل می شوند. با وجود این باید توجه کرد که رابطه میان فردی و پیشرفت تحصیلی رابطه است که هم در کشورهای توسعه یافته وجود دارد و هم در کشورهای در حال توسعه حتی اگر پایین ترین سطح فرد در کشورهای توسعه یافته برابر با سطح غنا و ثروت در کشورهای در حال توسعه باشد. اگر نیستی که وضع نامناسب اقتصادی فرد را نسبت به افراد دیگری را می کند، ممکن است خود نتیجه عوامل و متغیرهای زیاد باشد ولی بدون شک عوامل زیادی پیشرفت تحصیلی به حساب می آید، زیرا که هر نوع فقر، ت اختلافات طبقاتی ایجاد می کند که در نتیجه آن تفاوت های در رشد و تکامل تفکر و زبان، رفتار و نگرش افراد نسبت به کار و استراحت ورود می نمایند و علایق و انگیزه های پیشرفت آنها را تحت تاثیر قرار می دهد و همه این عوامل برای پیشرفت افراد و یا عدم آن همه حیاتی دارند:

عوامل فردی و شخصی

انگیزه تحصیلی می تواند به عواملی در درون خود دانش آموز مربوط باشد عواملی چون :

- رشد و نمو بدنی
- آمادگی عاطفی
- سلامت جسمی و روانی
- رشد ذهنی
- عزت نفس
- آمادگی تجربه یعنی دانستن مقدمات ضروری برای یادگیری موضوع تازه به زبان دیگر مزاج یا سرشت دانش آموزان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- نگرش تحصیلی
- هیجانات
- آشفتگی های فکری و هیجانی
- استعدادها
- علایق

راتر معتقد است سرشت عبارت است از: ویژگی هایی که از ابتدای تولد موجود زنده وجود دارد و در طول زمان تغییرات چندانی نمی کند. دانش آموزان را می توان از نظر مزاج به سه گروه دشوار، سط و آسان طبقه بندی کرد به نظر می رسد دشوار یعنی آنکه از ابتدای تولد مزاج منفی از خود بروز می دهد یا اداره و کنترل آنها برای والدین شان دشوار است بیشتر در معرض افت تحصیلی قرار دارد وانگیزه زیادی برای شرکت در کلاسهای درس در آن وجود ندارد (شهرام، ۱۳۹۳).

علاوه بر عوامل کمی و کیفی آموزش در مدرسه عوامل دیگری بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر دارد که ویژگی های شخصی فرد مهمترین آنها هستند. بیش از نیمی از دانش آموزان ناموفق عامل اصلی شکست تحصیلی خود را سهل انگاری شخصی و نداشتن علاقه به درس عنوان کرده اند. مطالعات متعددی در مدارس متوسطه نشان می دهد دانش آموزانی که از لحاظ پیشرفت تحصیلی در پایین ترین گروه قرار میگیرند نسبت به سایرین نظرات منفی بیشتری در مورد جنبه های مختلف تحصیل دارد. برخی از پژوهشگران نشان دادند که دانش آموزان مدرسه پردیس از نظر هوشی عقب مانده تر از دیگران هستند. کان معتقد است غیبت از مدرسه با منش کودک هماهنگی دارد. پسران بیشتر از دختران از مدرسه غیبت می کنند. این موضوع به خصوص در مناطق روستایی و در پسران بزرگ تر که وجود ایشان در مزارع نیاز می باشد بیشتر دیده می شود. وی اضافه می کند دانش آموزان مدرسه گریز از هوشبهر کمتری برخوردار بوده و اگرچه بیش از دیگران اهل معاشرت اند؛ اما افرادی غیر قابل اتکا، فاقد پشتکار و علایق عاطفی هستند (سعیدی پور، ۱۳۹۶).

عوامل فردی که نقش موثری در انگیزه تحصیلی دانش آموزان دارند از جمله این عوامل که در پیشرفت تحصیلی نقش موثری دارند عبارتند از:

(الف) عزت نفس

(ب) هوش و استعداد

(پ) رغبت و علاقه

از بین موارد ذکر شده این مورد بیشتر از سایر موارد دیگر در زمینه انگیزه دانش آموزان جهت حضور در کلاس درس و رسیدن به اهداف آموزشی تاثیر گذار است.

عزت نفس و انگیزه تحصیلی

عزت نفس مثابه یک سازه شخصیتی در بین روانشناسان انسان گرا منزلت و جایگاه یگانه ای دار، به طوری که کار راجرز آن را یک صفت شخصیتی و تبیین کننده بسیاری از رفتار های آدمی می داند. در مورد عزت نفس و ارتباط آن با متغیرهای مختلف تحقیقات مستند انجام گرفته است. همگی این تحقیقات موید این مطلب اساسی اند که عزت نفس بالا، از عوامل مهم بهداشت روانی و عزت نفس پایین از عوامل موثر در اختلال های روانی است. یکی از متغیرهایی که ارتباط آن با عزت نفس از تحقیقات متعدد مورد بررسی قرار گرفته است انگیزه تحصیلی و نیاز به پیشرفت تحصیلی است. همه این تحقیقات نشان می دهد که دانش آموزان برخوردار از عزت نفس بالا در مقایسه با دانش آموزانی که از عزت نفس پایین تری دارند، عملکرد تحصیلی بهتری از خود نشان می دهند و از لحاظ تحصیلی پیشرفت چشمگیری دارند (نویدی، ۱۳۹۴).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

رابطه بین عزت نفس و انگیزه تحصیلی یک رابطه تعامل یا دوطرفه است بدین معنا افزایش یا کاهش در یکی باعث افزایش یا کاهش در دیگری می گردد. دانش آموزان با عزت نفس بالا بیشتر از دانش آموزان با عزت نفس پایین احساس اطمینان، خلاق بودن، ابراز وجود و با استعداد بودن می کنند. طبیعی است که این صفات بیشتر در کسانی پیدا می شود که انگیزه تحصیلی بالا دارند. رابطه بین عزت نفس و عملکرد در مطالعه دیگری نیز به اثبات رسیده است آنها در بخشی از بررسی خود تربیتی دادند تا عزت نفس آزمودنیها به علت دریافت پس خورانه مثبت در رابطه با شخصیت آنان افزایش یابد، آنگاه به وضوح مشاهده کرد این افراد عملکرد خود را به نحوی بهبود بخشیدن تا به حصول نتایج هماهنگ اعتقادات خویش درباره خودشان نایل آیند(دهقانی، ۱۳۹۲).

نقش انگیزه تحصیلی در عملکرد تحصیلی

یکی از عواملی که در عملکرد تحصیلی شاگردان از اهمیت بالایی برخوردارند نقش انگیزه های تحصیلی است؛ تربیت و علاقه مندی شاگردان به دست و تحصیل بدون انگیزه شکافی امکان پذیر نخواهد بود در واقع یک معلم دانا و توانمند برای همانند یک مهندس ساختمان برنامه پیشرفت های تحصیلی شاگردان را گام به گام طراحی و اجرا کند. چون انگیزه های تحصیلی در همه شاگردان برای هر یک از مواد درسی یکسان نیست بنابراین اعتقاد کارشناسان تربیتی شاگردان هنگامی به دست رغبت پیدا می کند و حاضر به کار و کوشش در کلاس درس می شوند که در آن امید به موفقیت وجود داشته باشد و ترس شکست و ناکامی است از خاطر آنان شود. به عنوان یکی از موضوعاتی که اغلب در زمینه روانشناسی و آموزش مورد تحقیق قرار گرفته است، انگیزه عموماً به عنوان انرژی یا انگیزه ای تلقی می شود که افراد را به انجام کاری به طور طبیعی سوق می دهد. با این حال، با توجه به پیچیدگی انگیزه، به نظر می رسد در درک انگیزه اتفاق نظر وجود نداشته باشد. بنابراین، محققان با به کارگیری طیف وسیعی از نظریه های انگیزش، در تمرکز مطالعه خود نسبتاً گزینشی بودند. دو جنبه از انگیزه را متمایز کردند: شروع انگیزه که به دلایل انجام کاری و تصمیم گیری برای انجام کاری مربوط می شود و انگیزه پایدار که به تلاش برای تداوم یا پافشاری در انجام کاری اشاره دارد. دو بعد از تعریف انگیزه را شناسایی کردند که اکثر محققان بر آن توافق دارند: جهت و بزرگی رفتار انسان. بر این اساس، انگیزه مشخص می کند که چرا افراد تصمیم به انجام کاری می گیرند، افراد تا چه مدت مایل به ادامه فعالیت هستند و به سختی آن فعالیت را دنبال می کنند(سعیدی پور، ۱۳۹۶).

شبکه های اجتماعی و آموزش

عصر مجازی موج چهارم یعنی زندگی در وایبر، لاین، واتساپ، تانگوو... است عصر مجازی در واقع شکل توسعه و تکامل یافته است اطلاعات و دانش است. و در آینده نزدیک ظهور کرده و فضای سه بعدی را در اختیار بشر قرار خواهد داد تا تخیل انسان بتواند به حقیقت نزدیک شود و فضای بسیار توسعه یافته است و متفاوت است تا جهان امروز را فراروی بشر قرار دهد. میلیونها سال از اختراعاتش و ابزار گذشته است. انسانها با ابزار به شکار پرداخته و روزگار گذرانده اند. سپس بشر به کشت و زراعت پرداخت و موج اول در عصر کشاورزی به وجود آمد. پس از هزاران سال فکر و اندیشه بشر رشد کرده و دست به اختراع و اکتشافات زده شد و با ورود صنایع و تکنولوژی زندگی موجبات راحتی و آسایش انسانها فراهم شد. سپس با گذشت زمان با توجه به نیاز انسان به اطلاعات و دانش در زمینه های مختلف، اطلاعات و ارتباطات یا دوره فرا صنعتی می باشد و تغییرات شگفت انگیزی را در ابعاد مختلف بشری به وجود آورده است مرغ سوم با کامپیوتر و اینترنت شروع شده است و سرعت توسعه علم، دانش و فناوری اطلاعات به شدت افزایش داشته است. کسب اطلاعات، آگاهی و دانایی مشخصه اصلی موج سوم است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

با توجه به رشد سریع تکنولوژی و فناوری اطلاعات به سرعت بالای ارتباطات و تبادل اطلاعات عصر چهارمی در دنیا شروع شد که چهارمین موج تغییر در جهان بود و به شبکه‌های اجتماعی را زندگی دوم یا زندگی مجازی شهرت دارد و به عصر مجازی معروف شده است (نویدی، ۱۳۹۲).

نوجوانان و جوانان ایرانی روز به روز به استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی گرایش پیدا می‌کنند. اگر نگاهی به آمار جمعیت عزادار شبکه‌های اجتماعی بیاندازیم میتوان دریافت این فضا مکانی برای زندگی مجازی، هویت‌یابی جوانان تبدیل شده است. شبکه‌های اجتماعی بستر مناسب برای اطلاعات است. این شبکه‌های اجتماعی محل ارتباط گیری روزمره، گذراندن اوقات فراغت و سایر فعالیتهای جوانان است شبکه‌های اجتماعی یکی پس از دیگری چگونه مود شده و این شبکه‌ها به وجود آمدن پدیده نوینی به نام زندگی دوم به دنبال ایجاد تغییرات بنیادین در طرز تلقی، نگرش و سبک زندگی آیا نوجوانان است. این شبکه‌ها می‌توانند بر فرهنگ پذیری افراد جامعه تاثیر گذاشته، ادبیات و پوشش آنها و همچنین روابط با هم جنس و جنس مقابل را دیگر کند و کلیه شئون زندگی را با سرعت بالا و توان نفوذ و تاثیرگذاری بیشتر تحت سیطره خود قرار دهند. در این میان سبک زندگی بشری ارزش‌های معنوی و دینی اخلاق و انسانی که در عصر ارتباطات و اطلاعات زندگی کرده و در چند قدمی ورود به عصر مجازی است، پیچیدگی‌های خاص خودش را دارد. امروزه فراگیری اینترنت و فناوری جدید ارتباطی و اطلاعاتی موجب ظهور شبکه‌های اجتماعی در کنار جهان واقع شده که این امر معادلات الگوهای ارتباطات سنتی، تولید، انتقال و مصرف اطلاعات را به هم زده و موجب تغییر در آن شده است. مسئله مهمی که در برنامه ریزی فرهنگی جوامع جلب توجه میکند، همان پدیده نوین اصل مجازی است که با توجه به ظهور ارزه نوین برای زندگی بشری به خصوص نسل جوان برنامه ریزی و اتخاذ استراتژی‌های مناسب با این فضا برای پرورش جوانان با الگوهای ایرانی و اسلامی اهمیت و ضرورت پیدا می‌کند. بعد از شیوع کرونا در دنیا بسیاری از کشورها از جمله ایران نیز به سمت استفاده از شیوه رفتند. با این حال بسیاری از معلمان و دانش آموزان به دلیل عدم آشنایی با این سیستم چندان موافق آن نبودند. این به دلیل آن است که نقش معلم در آموزش مجازی نادیده گرفته و اهمیت آن انکار شد. درست مانند هر محیط آموزشی دیگر که به معلم و آموزگار نیاز دارد، آموزش مجازی نیز نیازمند حضور موثر معلمان است (سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۹).

شبکه‌های مجازی

یکی از مهمترین رسانه‌های اجتماعی شبکه‌های مجازی است. شبکه مجازی زنجیره‌ای از اطلاعات و ارتباطات گروه‌های شبکه اجتماعی یا حضور غیر فیزیکی افراد در یک محل مجازی است. شبکه‌های اجتماعی به مثابه راه‌های مختلفی مانند که مردم در زمان قبل از آن می‌توانند در مورد مسائل مختلف با هم صحبت کنند، اطلاعات عمومی و خصوصی خود را در قالب‌های مختلف عکس، ویدیو، واژه‌ها، دست نوشته و ... با فرد خاص یا گروه خاصی به نمایش و اشتراک بگذارند. اخیراً ارتباط شبکه‌های اجتماعی با آموزش مورد توجه متخصصین و کارشناسان آموزشی الکترونیکی قرار گرفته است. عملکرد شبکه‌های اجتماعی به گونه خاص و جالب توجه می‌باشد و تاثیرگذاری این شبکه‌ها بر روی افراد تا حد زیادی و همین خصوصیات باز می‌گردد:

الف) خدمات مانند، وبلاگ نویسی، ایمیل، پیام‌های فوری، ویدیو، اشتراک گذاری فایل اشتراک گذاری عکس و ...
ب) پایگاه داده از کاربران که باعث میشود تا کاربران دوستان خود را بیابند و در عین حال اجتماعات مختلفی هم شکل میگیرند.

پ) آزاد و بدون هزینه هستند.

ت) به اشتراک گذاری علاقه مندی‌ها (دیدگاه‌های سیاسی و با فعالیت‌های تجاری، مذهبی، ملیت و مبتنی بر هویت و ...).

ث) ترکیب بازی‌های جدید برای گرفتن اطلاعات و ارتباطات از دبیر اتصال به تلفن همراه

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- ج) اضافه کردن ویژگی های جدید بر اساس نظرات کاربران
چ) اجازه دادن به کاربران برای دسترسی و تنظیم قوانین به حفظ حریم خصوصی
ح) ایجاد جوامع و گروه های مختلف
خ) فراهم کردن زمینه برای ملاقات با افراد غریبه یا کسانی که در زمینه های مختلف مورد نظر افراد نزدیک هستند.
پیامدها و اثرات استفاده از شبکه های اجتماعی و شبکه های اجتماعی
به طور خلاصه پیامدها و اثرات مثبت و منفی شبکه های اجتماعی و شبکه های اجتماعی می تواند هم گریبان گیر خود فرجاد و خانواده او شود:
- ۱- شکل گیری و ترویج سریع شایعات و اخبار کذب و یا پخش فوری اخبار مهم و درست
 - ۲- تبلیغات دینی و پرورش عقاید نسبت به دین
 - ۳- تبلیغات ضد دینی و آگاهی شبهات در عقاید افراد
 - ۴- نقض حریم خصوصی افراد
 - ۵- استفاده از گذرواژه های قوی و حفظ اطلاعات شخصی جهت جلوگیری از پاک شدن احتمالی آنها
 - ۶- انزوا و دور ماندن از محیط های واقعی اجتماع
 - ۷- پیدا کردن دوستان جدید نقاط مختلف جهان
 - ۸- تاثیرات منفی رفتاری که با عضویت در هر شبکه اجتماعی درگیر نوع خاصی از فرهنگ ارتباطاتی می شود نظیر برخورد، تیکه کلام، اصطلاحات مخصوص و ...
 - ۹- مصنوعی شدن ارتباطات و از بین رفتن روابط صحیح اجتماعی
 - ۱۰- نهاد خانواده و صلح رحم
 - ۱۱- دسترسی سریع به اقوام که در دوردست ها زندگی می کند
 - ۱۲- بی هویتی، بحران هویت اختلال شخصیت در بین نوجوانان و جوانان
 - ۱۳- جرات و جسارت ارتکاب جرم به خاطر ناشناخته بودن در محیط مجازی
 - ۱۴- اعتیاد رفتاری به اینترنت و شبکه های مجازی
 - ۱۵- فریب و بهره کشی جنسی
 - ۱۶- اتلاف وقت جوانان و فاصله گرفتن آن ها از واقعیت
 - ۱۷- انتقال هنجارها و نرم های ارزشی و اخلاقی غربی
 - ۱۸- وابستگی شدید روانی و فکری به اینترنت و شبکه های اجتماعی
 - ۱۹- دوستی های بدون مرز و ضابطه
 - ۲۰- قرار دادن فایل های مبتذل در دسترس عموم کاربران
 - ۲۱- آسیبهای سوء استفاده از اطلاعات داخل رایانه های خصوصی مردم
 - ۲۲- استفاده از پروفایل ها به سایت های دوستیابی
 - ۲۳- آسیب های جسمانی از قبیل فشارهای عصبی چاقی، انزوا چشم درد و ...
 - ۲۴- گسست فکری و عاطفی
 - ۲۵- تهدید بنیان خانواده و نارضایتی های خانوادگی افزایش سن ازدواج، مجرد جوانان، طلاق فرار از منزل و بسیاری از مشکلات خانوادگی دیگر (بخشی پور و نورالهی، ۱۴۰۱).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۲۶- کاهش عملکرد تحصیلی دانش آموزان در صورت اعتیاد داشتن به شبکه‌های اجتماعی و آشنا شدن با سایت های مبتذل ضد و کاهش انگیزه تحصیلی آنان و عدم علاقه به حضور در کلاسهای درس.
۲۷- در صورت استفاده صحیح از شبکه‌های اجتماعی با استفاده از نظارت والدین این فضاها می‌تواند به عنوان یک عامل ایجاد انگیزشی برای رسیدن به موفقیت پیشرفت تحصیلی برای دانش آموزان تبدیل شود.

شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان:

در عصر حاضر، شبکه‌های اجتماعی به بخش جدایی‌ناپذیر زندگی بشر تبدیل شده‌اند. دانش‌آموزان نیز به عنوان یکی از گروه‌های فعال در فضای مجازی، از این شبکه‌ها استفاده می‌کنند. استفاده از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند هم مزایا و هم معایبی برای دانش‌آموزان داشته باشد.

تأثیرات مثبت:

- دسترسی به اطلاعات: شبکه‌های اجتماعی می‌توانند منبعی مفید برای اطلاعات آموزشی باشند. دانش‌آموزان می‌توانند از طریق این شبکه‌ها به مطالب درسی، منابع آموزشی و اخبار علمی دسترسی داشته باشند.
- ارتباط با معلمان و همکلاسی‌ها: شبکه‌های اجتماعی می‌توانند ابزاری برای ارتباط و تعامل بین معلمان و دانش‌آموزان و همچنین بین دانش‌آموزان با یکدیگر باشند. این تعامل می‌تواند به تبادل اطلاعات، حل مشکلات درسی و انجام فعالیت‌های گروهی کمک کند.
- یادگیری مشارکتی: شبکه‌های اجتماعی می‌توانند بستری برای یادگیری مشارکتی و تبادل تجربیات بین دانش‌آموزان باشند. دانش‌آموزان می‌توانند در گروه‌های آنلاین با یکدیگر بحث و گفتگو کنند، به یکدیگر کمک کنند و از تجربیات یکدیگر بیاموزند (یلمه و همکاران، ۱۴۰۰).
- افزایش انگیزه: شبکه‌های اجتماعی می‌توانند با ارائه محتوای جذاب و سرگرم‌کننده، انگیزه دانش‌آموزان برای یادگیری را افزایش دهند.

تأثیرات منفی:

- افت تحصیلی: استفاده بیش از حد از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند منجر به افت تحصیلی دانش‌آموزان شود. این امر به دلیل اتلاف وقت، کاهش تمرکز و عدم توجه به درس و مطالعه است.
- مشکلات خواب: استفاده از شبکه‌های اجتماعی قبل از خواب می‌تواند به مشکلات خواب منجر شود. کمبود خواب می‌تواند تمرکز و حافظه دانش‌آموزان را در طول روز کاهش دهد و به یادگیری آنها آسیب برساند.
- اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی: استفاده بیش از حد از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به اعتیاد منجر شود. اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به سلامت روان دانش‌آموزان آسیب برساند و آنها را از فعالیت‌های اجتماعی، ورزشی و تفریحی دور کند.
- خطرات سایبری: استفاده از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند دانش‌آموزان را در معرض خطرات سایبری مانند قلدری مجازی، سوء استفاده جنسی و کلاهبرداری قرار دهد (داودی، ۱۳۹۸).

عوامل موثر:

- میزان استفاده: رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی به میزان استفاده از این شبکه‌ها بستگی دارد. استفاده متعادل و صحیح از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کمک کند، در حالی که استفاده بیش از حد از این شبکه‌ها می‌تواند به افت تحصیلی منجر شود.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- نوع استفاده: نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی نیز بر رابطه بین استفاده از این شبکه‌ها و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تاثیر می‌گذارد. استفاده از شبکه‌های اجتماعی برای اهداف آموزشی و یادگیری می‌تواند به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کمک کند، در حالی که استفاده از این شبکه‌ها برای سرگرمی و وقت‌گذرانی می‌تواند به افت تحصیلی منجر شود.
- ویژگی‌های فردی: ویژگی‌های فردی دانش‌آموزان مانند انگیزه تحصیلی، نظم و انضباط و مهارت‌های خودتنظیمی نیز بر رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی آنها تاثیر می‌گذارد (شیوندی و همکاران، ۱۴۰۱).

بحث و نتیجه گیری

در عصر حاضر، شبکه‌های اجتماعی به بخش جدایی‌ناپذیر زندگی دانش‌آموزان تبدیل شده‌اند. استفاده از این شبکه‌ها می‌تواند هم مزایا و هم معایبی برای دانش‌آموزان داشته باشد. استفاده متعادل و صحیح از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کمک کند. این شبکه‌ها می‌توانند منبعی مفید برای اطلاعات آموزشی، ابزاری برای ارتباط و تعامل بین معلمان و دانش‌آموزان، بستری برای یادگیری مشارکتی و تبادل تجربیات و راهی برای افزایش انگیزه دانش‌آموزان برای یادگیری باشند. با این حال، استفاده بیش از حد از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به افت تحصیلی، مشکلات خواب، اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی و خطرات سایبری منجر شود.

شبکه‌های اجتماعی باید جایگاه خود را در آموزش و پرورش پیدا کند تا دانش‌آموزان بتوانند علاوه بر این که به شبکه‌های مجازی متصل شوند در زمینه اجتماعی و تحصیلی از آن استفاده نمایند. گذشته از تهدیدات که در شبکه‌های اجتماعی است اگر با دید بهتری به این امر نگریده شود فواید اینترنت بیشتر از مضرات آن است. البته نقش معلم در ایجاد نگرش مثبت نسبت به آن بسیار کلیدی و حیاتی خواهد بود. بنابراین اینترنت نیز مانند پدیده جدید دیگری نیاز به فرهنگ سازی دارد، یعنی باید روش صحیح استفاده از آن گرداب‌ها و صدمات آن برای همه روشن شود به طور حتم اگر ما به عنوان جزئی از نظام تعلیم و تربیت هیچ آمادگی به اطلاعاتی از اینترنت نداشته باشیم نمی‌توانیم افراد دیگر را از منجلاب که ممکن است به آن دچار شوند نجات دهیم.

معلمان می‌توانند از شبکه‌های اجتماعی برای بروز نگه داشتن اطلاعات خود استفاده نمایند زیرا در این صورت است که دانش‌آموزان به یادگیری مطالب جدید علاقه خواهند داشت و با انگیزه بسیار در کلاس حضور خواهند یافت. معلمان می‌توانند به کمک شبکه‌های اجتماعی بازی با جدیدترین روش‌های تعلیم و تربیت آشنا شوند و استفاده از روش‌های نوین آموزشی می‌تواند باعث تحریک دانش‌آموزان در امر آموزش شود. میزان استفاده، نوع استفاده، ویژگی‌های فردی دانش‌آموزان و راهکارهایی مانند مدیریت زمان، کنترل والدین، آموزش سواد رسانه‌ای و استفاده از ابزارهای کنترل در رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نقش دارند. در نهایت، می‌توان گفت که استفاده صحیح و متعادل از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به عنوان ابزاری مفید در جهت ارتقای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مورد استفاده قرار گیرد.

منابع

۱. اسماعیلی، حسن، نصرالهی و محمد صادق (۱۳۹۴). پالایش فضای مجازی، حکم و مسائل آن از دیدگاه فقهی، فصل نامه علمی - پژوهش دین و ارتباطات، شماره اول، دوره هشتم، ۸۱-۸۲.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۲. بخشی پور، نورالهی. (۱۴۰۱) تحلیل ادراک دانش‌آموزان مقطع متوسطه از عوامل مؤثر بر افت تحصیلی در شرایط همه گیری کرونا: مطالعه کیفی. نشریه علمی رویش روان شناسی. 11(4), 181-192.
۳. برلایر، گیج، به نقل از سیف. (۱۳۸۴). رابطه اینترنت و انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان، فصل نامه علمی- پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، شماره ۲، دوره هفتم: ۱۱۱.
۴. جعفری ندرآبادی، معصومه. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین میزان وابستگی به فضای مجازی با کارکرد خانواده و عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان. فصلنامه جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، ۸: ۳-۴۵.
۵. جهانگیری، زهرا، اسلامی و علی. (۱۳۹۰). شبکه‌های اجتماعی مجازی آسیب‌شناسی روانی، فرهنگی در خانواده، فصل نامه دانشگاه آزاد، شماره هفت، دوره دوم، ۲۳-۲۴.
۶. حبیب‌الله، حبیب، خانیکی و هادی. (۱۳۹۱). رابطه‌ی فضای مجازی و عام‌گرایی کاربران اینترنتی در میان کارکنان سازمان اسناد، فصل نامه مطالعات ملی و کتاب‌داری و سازمان‌دهی اطلاعات، شماره نود، دوره‌ی اول، ۱۵۸-۱۵۹.
۷. خسروی، رشید، ذاکری و علیرضا. (۱۳۹۰). انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه در رابطه با عوامل محیطی، نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش، سال هفتم شماره دوم، ۱۵-۲۰.
۸. داودی، تاجیک‌اسماعیلی. (۱۳۹۸). رابطه میان میزان و نوع حضور در فضای مجازی با دلبستگی به مکان در میان دانش‌آموزان دوره اول و دوم متوسطه. راهبرد اجتماعی فرهنگی 26(7), 279-31.
۹. دهقانی، محمد. (۱۳۹۲). بررسی علل افت تحصیلی و عدم پیشرفت در دانش‌آموزان دوره متوسطه منطقه ۱۴ شهر تهران، پایاننامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
۱۰. رشیدی، و رشید و همکاران. (۱۳۹۱). رابطه فضای مجازی و انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستان فصل نامه مطالعات جامعه‌شناسی، شماره ۱۶، دوره چهارم: ۶۵-۸۳.
۱۱. سعیدی پور، زهرا. (۱۳۹۶). رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با روابط با همسالان و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی.
۱۲. سلیمانی، مکی آل‌آقا، بدیع‌الزمان، اعتماد اهری، علاء‌الدین. (۱۳۹۸). بررسی رابطه میزان سواد رسانه‌ای والدین با انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. مجله علوم روانشناختی. 18(80), 933-940.
۱۳. سیف، علی اکبر. (۱۳۹۴). روانشناسی پرورشی، تهران: آگاه.
۱۴. شهرام، ویدا. (۱۳۹۳). نگرش دانش‌آموزان دختر پایه‌ی سوم متوسطه‌ی شهر همدان نسبت به رشته‌ی تحصیلی خود و رابطه‌ی آن با پیشرفت تحصیلی و خودکارآمدی، پایاننامه کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، همدان: دانشگاه آزاد اسلامی.
۱۵. شیوندی، کامران، حسونود، فضل‌الله، عبدالهی مقدم، کوشکی، محمود. (۱۴۰۱). مقایسه‌ی ویژگی‌های روانشناختی دانش‌آموزان دبیرستانی درگیر در فضای مجازی و دانش‌آموزان معمولی. مطالعات رسانه‌های نوین. 8(30),
۱۶. عباسی، فاطمه، حسین پور، شهریار، فتح‌آبادی و جلیل. (۱۳۹۵). رابطه‌ی برداشت از مفهوم یادگیری با راهبرد‌های یادگیری در یادگیرندگان فضای مجازی و واقعی، فصل نامه فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، شماره دوم، دوره پنجم، ۱۶۸-۱۴۹.
۱۷. قناد، فاطمه و خوش‌تاش، مهسا. (۱۳۹۶). ظرفیت‌های فضای مجازی در فلسفه برای کودکان، فصل نامه‌ی وب پژوهشی، شماره پنج، دوره دوم، ۱۱-۱۰.
۱۸. کریمیان، فاطمه؛ رحمت‌زهی، خدانظر. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر فضای مجازی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، یازدهمین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران: شرکت همایشگران مهر اشراق.

۱۹. مارسلو، کامپو. (۲۰۱۴). تاثیر فضای مجازی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، فصل نامه روانشناسی مدرسه، شماره 49، دوره یک: ۸۷.
۲۰. مش، اس گوستاو؛ تلمود، ایلان. (۲۰۰۷). نوجوان دیجیتال، دنیای اجتماعی نوجوانان در عصر اطلاعات. ترجمه اسماعیل سعدیپور و مینا آذرنوش، تهران: رشد
۲۱. وکیل، سمیرا. (۱۳۹۳). تاثیر فضای مجازی بر عرصه ی هویت فرهنگی، فصل نامه ی مطالعات جامعه شناختی ایران، شماره نهم، دوره اول، ۷۲-۷۰.
۲۲. یلمه، عبدالقدیر، کامیابی گل، عطیه (1399) بررسی عوامل مؤثر بر کارایی و موفقیت آموزش در فضای مجازی. In همایش ملی الزامات آموزش زبان و ادبیات فارسی در مدارس، مراکز زبان آموزی، دانشگاه ها و فضای مجازی.
23. Wang, J. L., Jackson, L. A., Wang, H. Z., & Gaskin, J. (2015). Predicting social networking site (SNS) use: Personality, attitudes, motivation and internet self-efficacy. *Personality and Individual Differences*, 80, 119-124.